

čenje, raširenost, porijeklo i starost. Uz opširan opis plesnih običaja autor se bavi i nekim posebnim pitanjima. Tako u poglavlju o stilskim i ritamskim karakteristikama ličkih plesova iznosi pretpostavku o Levantu kao ishodištu šestodijelnog plesnog obrasca (tri puta po dvije četvrtine), kod kojeg se najčešće na prve četiri četvrtine kreće u jednom smjeru, a na posljednje dvije zastaje na mjestu ili vraća u suprotnom smjeru. Upozorava, također, na međusobno prožimanje jadranskih i dinarskih plesnih elemenata na području Like, a posebno na utjecaje **ličkog kola** na plesove susjednih područja. Uz **paško** i **novljansko kolo** najznačajniji utjecaj pronalazi na plesanje **glamočkog kola** (**starobosansko kolo**), koje je preuzelo mnoge figure **ličkog kola**.

Plesove opisuje na tri načina: riječima, notnim sistemom dr Žganca i labanotacijom. Posebna pažnja poklonjena je najvažnijem i najrasprostranjenijem **ličkom kolu**, gdje uz osnovne oblike prikazuje i brojne varijante. Treba istaknuti i vrijedne zapise plesa **hrvacki, mišnjača, tanac, uz diple igrati**, kako sve u Lici nazivaju ples **hrvatski tanac**.

U poglavlju »Još o plesanju u Lici« (str. 159—178) prikazani su rezultati novih terenskih i studijskih istraživanja. Najprije su to zapisi plesova i plesnih običaja iz Titove Korenice, gdje je autor boravio 1981. godine. Slijede zapisi kola iz Srba i Grabušića, koje su autoru demonstrirali sudionici Ljetne škole folkloru iz tih mjesta. Posljednji prilog u ovom poglavlju su dopunski podaci iz rukopisnih zbirki i objavljenih radova. Uz podatke o plesu i plesanju tu su i stihovi pjesama koji govore o **kolu** ili se pjevaju u **kolu**.

Druga novost u ovoj knjizi su dječje igre i igre odraslih. Najveći broj ovdje opisanih igara su dječje, dok manji broj koji pripada reperitoaru odraslih (npr. **igra sa štapom, okreni se buvo, voliš li ti svog diplića, vujaljka**) izvode i djeca imitirajući odrasle. Svih četrdeset objav-

ljenih igara autor je zabilježio tokom višegodišnjeg terenskog istraživanja, a pretpostavlja da na području Like ima još priličan broj igara koje nisu obuhvaćene ovim napisom. Napominje da su Ličani pasionirani igrači i da su se zbog toga mnoge dječje igre zadržale sve do danas. Nezadovoljan dosadašnjim pokušajima klasifikacije dječjih igara, Ivančan se u prezentaciji ove građe držao abecednog reda. Uz opis osnovnog toka igre radi boljeg razumijevanja pridodani su i brojni crteži pojedinih pozicija, rekvizita i načina izvođenja. Time je omogućeno da se igra ne samo shvati nego i s lakoćom primijeni. Uz nesumnjivu dokumentarnu i praktičnu vrijednost i ova zbirka pokazuje koliko je neopravdano zapostavljeno bilježenje i proučavanje narodnih igara.

Stjepan Sremac

Ivan Ivančan, Narodni plesovi Dalmacije, II dio. Od Metkovića do Splita, Prosvjetni sabor Hrvatske Zagreb, 1981, 335 str.

U drugom dijelu trilogije o plesnim tradicijama Dalmacije autor obrađuje područje od rijeke Neretve do Splita i Kaštela i otoke Vis, Hvar, Brač i Šoltu. Knjiga se sastoji od dva dijela: Uvoda i Građe i komentara i opisa plesova pojedinih krajeva. U Uvodu Ivančan upozorava da granice obrađenog područja nisu određene samo strogo geografski, već i etnokoreološki. Naime u kopnenom dijelu obuhvaćen je onaj dio Dalmacije u kojem se staro šestodijelno kolo dobrim dijelom razbilo u parove pod utjecajem brojnih parovnih plesova na susjednim otocima, prvenstveno Hvaru i Braču. Predočava također historijske i druge pisane izvore s podacima o narodnim plesovima ovog područja, a donosi i tekstove pjesama iz starijih rukopisnih zbirki. Pronalazi značajne mletačke i austrougarske utjecaje na plesove ovog područja, izraženije na otocima nego na kopnu. Osim

karakterističnog dinarskog odnosno jadranskog plesanja može se razlikovati i na kopnu i na otocima i plesanje građana i seljaka. Ove razlike izraženije su na kopnu, gdje su građani plesali neke plesove koje žitelji okolnih sela nisu poznavali. Najčešće to su bili **mazurka**, **polka**, **šotić**, **kvatropas** i **valcer**. Na posebno elitnim zabavama izvodila se i **kva-drilja**, i to ona s francuskim komandama. Na otocima repertoar sela i gradića bio je približno isti, a razlikovao se upravo po izvođenju **kva-drilje** i u nekim gradićima salonskog plesa **kotiljuna**.

Drugi, veći dio ove knjige zauzimaju opisi plesova i prikaz svih onih okolnosti u kojima se ples događa (gdje se pleše, kada se pleše, etika i estetika pri plesu i sl.), koje obično nazivamo plesnim običajima. Opisi, građa i komentari prikazani su prema manjim kulturnogeografskim cjelinama. To su: Dolina Neretve, Imotska krajina i Vrgorac, Makarsko primorje, Poljica, Sinjska krajina, Otok Vis, Otok Hvar, Otok Brač, Otok Šolta, Split, Kaštela. U prikazivanju plesnih običaja često opširno citira svoje informatore s terena. Od ravno 100 zabilježenih plesova s ovog područja u ovoj knjizi donosi opise 49 plesova, često i zanimljivije varijante. Plesove opisuje na tri načina: riječima, notnim sistemom dr Žganca i Laban-Knustovom kinetografijom. Uz ples pridodan je i melodijski zapis glazbene pratnje.

Stjepan Sremac

Ivan Ivančan, Narodni plesovi Dalmacije, 3. Od Trogira do Karlobaga, Prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1982, 376 str.

Ovim radom zaokružena je zamišljena trilogija o plesnim tradicijama Dalmacije. U prve dvije knjige obrađuje se područje južne i srednje Dalmacije od Konavala i Dubrovnika do Splita i Kaštela, a u ovoj knjizi područje sjeverne Dalmacije od Trogira do Karlobaga

i otoka Paga. Konceptijski i metodološki pristup jednak je kao i u prvim dvjema knjigama.

Prožimanje dinarskih i jadranskih plesnih elemenata izraženo je u određenim odnosima duž cijele obale Dalmacije. Krećući se od juga prema sjeveru sve je jači utjecaj dinarskog načina plesanja, da bi ono u sjevernoj Dalmaciji dostiglo odlučujuću prednost. Dok se do Zadra održava određena ravnoteža, tj. na kopnu prevladavaju dinarski a na otocima jadranski plesni elementi, u zadarskoj zaleđini su čisti dinarski plesovi, a oni pretežu i na zadarskim otocima.

U uvodu autor nas upoznaje s historijskim i drugim pisanim izvorima koji govore o plesu i plesnim običajima sjeverne Dalmacije. Podatke iznosi kronološkim slijedom od najstarijih prema mlađima. Pri tom često donosi šire izvode i time ostavlja čitaocu mogućnost vlastite interpretacije citata. Posebna pažnja posvećena je plesu s mačevima **moreški**, koja se izvodila u Zadru i Trogiru. Uz podatke o plesu autor ovdje objavljuje i tekstove pjesama uz kolo, koje je na ovom području između 1860. i 1875. sakupio Mihovil Pavlinović (prijepis iz rukopisnih zbirki). Prikaz građe i ovdje je raspoređen prema manjim kulturnogeografskim cjelinama. To su: Trogir i Primoštenski poluotok, Zagora (Kninska, Drniška, Vrlička krajina), Šibenik, šibensko primorje i otoci, Bukovica, Ravni kotari, Podgorski kanal, Zadar i primorje. Otoci Ugljan i Pašman, Dugi otok, Manji zadarski otoci, Otok Pag. Kako je to kod Ivančana uobičajeno, plesovi su opisani na tri načina: riječima, notnim sistemom dr Žganca i Laban-Knustovom kinetografijom. Uz plesove koji se izvode uz glazbenu pratnju pridodan je i melodijski zapis.

Ovo je prvi rad koji sustavno prikazuje plesne tradicije sjeverne Dalmacije (s ovog područja dosad je objavljen samo jedan zapis plesa). Valja naglasiti da većina plesova prikazanih u ovom radu nije